

Тетяна Децюк

МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ З МОЛОДДЮ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Tetiana Detsiuk

FORMATION MODELS OF FUTURE SPECIALISTS' PROFESSIONAL COMPETENCES IN STUDENTS' EXTRACURRICULAR ACTIVITIES: UKRAINIAN REALITIES

В публікації здійснено теоретичний аналіз поняття «позааудиторна робота». Розглянуто різні форми позааудиторної роботи зі студентами, які використовуються у Чернігівському національному технологічному університеті, Сумській філії Харківського національного університету внутрішніх справ, Національному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова, Національному університеті Львівська політехніка. Проаналізовано спільні риси організації позааудиторної роботи зі студентами у вищих навчальних закладах України і запропоновано загальну модель позааудиторної роботи.

Ключові слова: навчальна робота; позааудиторна робота; вищий навчальний заклад.

The theoretical analysis of the concept «extracurricular activities» has been implemented in the publication. Different forms of students' extracurricular activities used in Chernihiv national technological university, Sumy department of Kharkiv national university, National Drahomanov pedagogical university, National Lviv polytechnic university have been considered. Common features of organizing students' extracurricular activities in higher educational establishments have been analysed and general models of the extracurricular work has been suggested.

Key words: educational work, extracurricular activities, higher educational establishment

У зв'язку з активною євроінтеграційною політикою в Україні постала необхідність реформування системи вищої освіти. Відповідно відбувся процес скорочення аудиторного часу і збільшення часу на самостійну позааудиторну роботу студентів. Крім того, за умов технічного та інтелектуального прогресу змінюються і необхідні професійні компетенції фахівців. У переліку професійних компетенцій з'являються деякі універсальні уміння і навички, які необхідні фактично кожному спеціалісту не залежно від обраного фаху. За таких умов постає необхідність удосконалення системи професійної підготовки фахівців у вищому навчальному закладі та пошуку нових альтернативних методів роботи зі студентами та вдосконалення вже існуючих. Серед таких форм науковці виділяють позааудиторну роботу зі студентами.

Проблематику позааудиторної роботи з майбутніми фахівцями в умовах вищого навчального закладу у своїх працях розглядали такі вітчизняні науковці як О. О. Гаврилюк, О. А. Кільова, Р. П. Загнибіда, О. А. Рижанова, Н. С. Скрипник, І. В. Ляшенко, Є. В. Танько, О. В. Коваленко, О. М. Резніченко, О. А. Ковальчук, Ю. В. Коваль та інші. Проте, більшість науковців розглядають можливості і вплив позааудиторної роботи на особистість лише з точки зору певної спеціальності чи спеціалізації. Не існує єдиного підходу щодо визначення позааудиторної роботи, тому дана тема є актуальною і потребує детального аналізу.

Перш ніж аналізувати особливості організації позааудиторної роботи зі студентами у вищих навчальних закладах України, ми пропонуємо розглянути підходи до визначення поняття «позааудиторна робота».

Поняття «позааудиторна робота» сучасні науковці розглядають у двох значеннях: позааудиторна навчальна діяльність студентів і позааудиторна не навчальна робота з молоддю, яка може мати практичний, розважальний або виховний зміст. В процесі виконання позааудиторної навчальної роботи студент отримує додаткові теоретичні знання, які здобуває самостійно шляхом опрацювання рекомендованих викладачем або знайдених самостійно по темі літературних джерел. Даний вид позааудиторної роботи

носить обов'язковий характер, керується і контролюється викладачем, також передбачає оцінювання. Що ж до другого виду позааудиторної роботи, то така робота не є обов'язковою, вона є добровільною, викладач виступає у ролі наставника, помічника або колеги, дана діяльність не передбачає оцінювання. Тому, перший вид зобов'язані виконувати абсолютно всі студенти, а участь у другому є волевиявленням студента. Позааудиторна навчальна діяльність планується викладачем і регулюється навчальним планом. Позааудиторна не навчальна залежить від традицій конкретного вищого навчального закладу і плану виховної роботи. Перший вид позааудиторної роботи формує у студентів професійні знання, а другий здебільшого впливає на формування особистості студента, його ціннісних орієнтацій, умінь і навичок. За умови вмілого керівництва такою роботою та встановленням взаємозв'язку між теоретичною підготовкою студентів і їх позааудиторною роботою, на нашу думку, така діяльність сприятиме формуванню необхідних професійних компетенцій у майбутніх фахівців. Ми пропонуємо розглянути особливості саме не навчальної позааудиторної роботи зі студентами в різних навчальних закладах України.

Як зазначає І. В. Ляшенко, система позааудиторної виховної роботи в Сумській філії Харківського національного університету внутрішніх справ мала таку структуру: самостійна навчальна робота студентів; діяльність із самоврядування студентського колективу; культурно-дозвілєва діяльність за інтересами; робота з підвищення професійної майстерності. Самостійна навчальна робота – це підготовка до семінарських та інших видів аудиторних занять, написання рефератів, курсових та дипломних робіт. Робота органів студентського самоврядування передбачає самостійне вирішення проблем життєдіяльності окремої студентської групи чи всього студентського колективу, мешканців гуртожитку тощо. Культурно-дозвілєва діяльність є структурною частиною системи позааудиторної роботи за умови реалізації культурно-дозвілєвих потреб студентів. Це досягається шляхом залучення молоді до участі в об'єднаннях за інтересами, конкурсах, змаганнях тощо. Підвищення професійної майстерності в процесі позааудиторної роботи студентів здійснюється шляхом цілеспрямованого вдосконалення вмінь професійної спрямованості під час участі у спортивних тренуваннях, у студентських наукових конференціях, стажуваннях, тренінгах тощо [Ляшенко І. В.].

Дещо інший підхід до позааудиторної роботи використовується в Чернігівському національному технологічному університеті. Вся позааудиторна виховна робота зі студентами розподілена відповідно до структури університету і керує даною роботою проректор з виховної роботи. До загально університетського рівня можна віднести такі організації, що здійснюють позааудиторну роботу, як студентська рада університету, студентський профспілковий комітет, центр культурно-масової роботи університету, гуртки культурно-освітнього центру «Перемога», гуртки та клуби наукової бібліотеки. На рівні факультетів до позааудиторної діяльності можемо віднести студентські ради факультетів, наукові гуртки, дебатний клуб зі сталого розвитку, дискусійний клуб «Форум», спортивні секції, мистецькі гуртки та творчі об'єднання, гуртки з іноземних мов, волонтерські та благодійні об'єднання. Крім того, активно долучають до позааудиторної роботи такі організації університету, як Центр гендерної освіти ЧНТУ, Ресурсний центр зі сталого розвитку громад ЧНТУ, а також партнери університету: Інформаційний центр ЄС (Чернігівське представництво) та громадська організація «Чернігів Європейський». На кожному факультеті працює методичне об'єднання кураторів [сайт ЧНТУ]. За кожним напрямком позааудиторної роботи зі студентами закріплено відповідального представника професорсько-викладацького складу, крім органів студентського самоврядування, який грає роль скоріше супервізора чи

наставника. Є чітка система заохочення до участі у позааудиторній діяльності для студентів у вигляді додаткових балів до загального рейтингу.

Схожа система є і в інших навчальних закладах, проте в кожному університеті є свої особливості. Так у Національному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова є такі форми позааудиторної роботи для студентів як Студентська рада, студентське наукове товариство, профспілковий комітет студентів, спортивний клуб «Олімп». У Національному університеті Львівська політехніка діють такі студентські організації позааудиторної роботи: колегія студентів (яка фактично має повноваження студентської ради і є органом самоврядування), наукове товариство студентів, аспірантів, молодих вчених, профспілковий комітет студентів та аспірантів, спортивний клуб, освітній студентський тижневик «Аудиторія», студентські наукові гуртки та спільноти. Таким чином, можемо говорити про певні схожості та тенденції в організації позааудиторної роботи різних навчальних закладів, що дає нам можливість казати про існування певної моделі позааудиторної роботи у вищих навчальних закладах України. На нашу думку, метою даної моделі є забезпечення для студентів комфортних умов навчання. Відповідно серед завдань можемо виділити формування у студентів таких особистісних якостей як самостійність та відповідальності, а також навичок прийняття рішень. Форми позааудиторної роботи студентів, які забезпечують виконання даних завдань, це органи студентського самоврядування (студентська рада та профспілковий комітет), студентські наукові товариства та спортивні секції та творчі гуртки.

Виходячи з усього вищезазначеного, модель позааудиторної роботи, на наш погляд, є недосконалою і не виконує роль фактору, який впливає на формування професійних компетенцій у майбутніх фахівців в умовах вищого навчального закладу. Натомість прослідковується загальна тенденція структурної систематизації різних форм позааудиторної роботи, яка являє собою виховну систему навчального закладу. Позааудиторна робота здебільшого має загальний виховний та розважальний характер. І лише на деяких факультетах потенціал позааудиторної роботи, як чинника формування професійної компетентності, використовують в повному обсязі. Тому подальших досліджень потребує проблема створення єдиної універсальної моделі позааудиторної роботи зі студентами, яка сприятиме формуванню професійних компетенцій у майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Ляшенко І.В. Організація позааудиторної роботи у вищій школі як умова підвищення ефективності навчально-виховного процесу [Електронний ресурс] / І.В. Ляшенко. – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2196
2. Студентські клуби та гуртки ЧНТУ [Електронний ресурс] / Чернігівський національний технологічний університет. – Режим доступу: <http://stu.cn.ua/staticpages/clubs/>
3. Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.npu.edu.ua/>
4. Національний університет Львівська політехніка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lp.edu.ua/>

Децюк Тетяна Миколаївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14027, Україна).

Detsiuk Tetiana - PhD, Associate Professor of Social Work Department, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: tdetsiuk@gmail.com